

Underlag B.

Strukturfondspartnerskapen och förvaltningslagen

RiR 2020:10

Regionala strukturfonds- partnerskap

– ger de förutsättningar för
ett effektivt genomförande
av strukturfondsprogram?

Regler och principer för motivering av beslut

Den nuvarande förvaltningslagen, som trädde i kraft 1 juli 2018, och dess förarbeten är tydlig om vad motivering av beslut ska innehålla. Lagen anger att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.¹ Regeringen betonade vid införandet av lagen att en part måste ges möjlighet att förstå hur myndigheten har resonerat för att kunna låta sig övertygas om att skälen är logiska och tillräckliga för den slutsats som myndigheten drar i beslutet, alternativt finna hållpunkter för ett överklagande. Det innebär enligt regeringen att beslutet inte enbart bör innehålla de skäl som har bestämt utgången i ärendet. Skälen bör också presenteras på ett sådant sätt att de blir begripliga för den enskilde.²

Den tidigare förvaltningslagen, som gällde till och med juni 2018, var inte lika tydlig om vad en motivering av beslut ska innehålla. Lagen angav att ett beslut där en myndighet avgör ett ärende ska innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild.³ När det gäller uttrycket ”de skäl som har bestämt utgången”, betonades i förarbetena att det var de springande punkterna som skulle komma fram i motiveringen.⁴ I juridisk litteratur har det ansetts att beslutet måste göra det begripligt för parten vilka faktiska förhållanden som är avgörande, vilka rättsregler som är tillämpliga och hur myndigheten har resonerat på de punkter där meningarna kan gå isär.⁵

Regler och principer om jäv

Personkretsen som omfattas av jävsreglerna är handläggare och beslutsfattare. Regeringen framhöll i propositionen till den nya lagen att det inte är benämningen eller arbetsbeskrivningen utan agerandet i det enskilda ärendet som är avgörande för vem som jävsreglerna omfattar.⁶ Också jävsgrunderna enligt den tidigare förvaltningslagen omfattade såväl den som deltog vid den slutliga handläggningen av ett ärende som den som beredde ett ärende eller medverkade bara i en del av handläggningen.⁷ Vid partnerskapens tillämpning av jävsreglerna i förvaltningslagen jämföras de med myndigheter.

¹ 32 § förvaltningslagen (2017:900). Vissa undantag anges i bestämmelsen. De gäller anställning, om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart, om det är nödvändigt med hänsyn till bland annat rikets säkerhet eller skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden eller om beslutet gäller meddelande av föreskrifter.

² Prop. 2016/17:180 s. 193, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2. När det gäller beslut om att bevilja eller avslå ansökan om stöd från regionalfonden och socialfonden får sådana dock inte överklagas, se 45 § förordningen (2014:1383) om förvaltning av EU:s strukturfonder.

³ 20 § förvaltningslagen (1986:223). Skälen får dock utelämnas helt eller delvis under vissa angivna förutsättningar. Om skälen har utlämnats, bör myndigheten på begäran av den som är part om möjligt upplysa den om dem i efterhand.

⁴ Prop. 1971:30 del 2 s. 493.

⁵ Hellners, T., Malmkvist, B., *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3:e upplagan 2010, s. 237.

⁶ Prop. 2016/17:180 s. 94.

⁷ Hellners, T., Malmkvist, B., *Förvaltningslagen med kommentarer*, 3:e upplagan 2010, s. 141.

Den som för en myndighets räkning tar del i handläggningen på ett sätt som kan påverka myndighetens beslut i ärendet är jävig om någon av fyra olika jävsgrunder är uppfylld.⁸ De tre specifika jävsgrunder som kan bli aktuella i partnerskapens verksamhet är partsjäv, intressejäv eller ställföreträdarjäv. Partsjäv respektive intressejäv föreligger om handläggaren eller beslutsfattaren är part i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning. Ställföreträdarjäv föreligger om handläggaren eller beslutsfattaren är eller har varit ställföreträdare eller ombud för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning.⁹ Dessa tre jävsgrunder är också tillämpliga om någon närstående till handläggaren eller beslutsfattaren är jävig enligt dem. Det finns dessutom en allmän jävsgrund som kan bli tillämplig i partnerskapens verksamhet. Den kallas för delikatessjäv och fångar upp situationer som inte omfattas av någon av de specifika jävsgrunderna men där handläggarens eller beslutsfattarens opartiskhet ändå med fog kan ifrågasättas.¹⁰

Skärpningen av reglerna om partsjäv, intressejäv och ställföreträdarjäv den 1 juli 2018 medför att förutsättningarna för att någon ska anses jävig är uppfyllda oftare än enligt den tidigare förvaltningslagen. Det är numera tillräckligt att den berörda/dennas närstående eller någon annan som den berörda/dennas närstående företräder eller har företrätt kan antas påverkas av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning. Regeringen framhåller att det är ett relativt lågt krav för att någon ska anses jävig. Tidigare gällde ett krav på att ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada i motsvarande situationer.¹¹

Följden av att en person är jävig är att den inte får ta del i handläggningen av ärendet och inte heller närvara när ärendet avgörs. Personen får dock utföra sådana uppgifter som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt.¹² Enligt regeringen innebär det uttryckliga närvaroförbudet att den som är jävig måste lämna sammanträdeslokalen. Om den som är jävig har unika sakkunskaper inom det aktuella området, hindrar bestämmelsen enligt regeringen inte att denna muntligen lämnar objektiva fakta som är av betydelse i ärendet och sedan lämnar sammanträdeslokalen så snart uppgifterna förts fram. I motsvarande bestämmelse i den tidigare förvaltningslagen fanns inget uttryckligt närvaroförbud. I äldre lagförarbeten utgick departementschefen dock från att det är naturligt att den som är jävig lämnar sammanträdeslokalen men ansåg att det inte behövdes någon uttrycklig bestämmelse om detta.¹³

När en person känner till en omständighet som kan antas göra honom eller henne jävig ska den personen omedelbart anmäla detta till myndigheten.¹⁴ Det är en skärpning jämfört med den tidigare förvaltningslagen, som endast hade ett krav på att anmäla en sådan omständighet till myndigheten.¹⁵

⁸ 16 § förvaltningslagen (2017:900).

⁹ 16 § 1 st. 1–2. och 4 förvaltningslagen (2017:900). En ytterligare jävsgrund är så kallat tvåinstansjäv enligt 16 § 1 st. 3., som inte aktualiseras i partnerskapens verksamhet.

¹⁰ 16 § 1 st. 4. förvaltningslagen (2017:900).

¹¹ Jämför prop. 2016/17:180 s. 95 f. och 302.

¹² 17 § förvaltningslagen (2017:900).

¹³ Prop. 1971:30 del 2 s. 357.

¹⁴ 18 § 1 st. förvaltningslagen (2017:900).

¹⁵ Prop. 2016/17:180 s. 100 och 304.